

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю,
присвяченої 20-річчю кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

м. Львів, 15 травня 2026 р.

Львів – 2026

Ігор Ахмадєєв, Роман Береза	
Тенденції розвитку військової педагогіки на сучасному етапі	416
Ірина Бабій	
До проблеми евфемізації мови війни (на прикладі «словника війни О. Сливинського»)	419
Ленія Більлова, Анастасія Окаєвич	
Педагогічні технології формування емоційного інтелекту в майбутніх офіцерів	422
Юрій Вінтюк	
Психологічна культура взаєморозуміння та співпраці в університетському просторі: як порозумітися викладачам і студентам	425
Тарас Гембара	
Ймовірнісний аналіз емоційно-функціонального стану особи в екстремальних умовах за математичною оцінкою акустичного спектру її мовлення	427
Тетяна Конівіцька	
Кіномистецтво як чинник формування особистості в умовах війни	431
Олександр Куций, Ірина Дмитерчук	
Основні функції внутрішньої комунікації в організації: значення, особливості функціонування та перспективи розробки інструментарію з оцінки	434
Олександр Куций, Мар'яна Кузьмів, Андріана Томілова	
Прогнозований психологічний вплив як інструмент підвищення ефективності застосування психотехнологій в організаціях, що діють в особливих умовах	439
Олег Лозинський	
Шкала «адміністративна резистентність» у ході активного «методу дослідження дією»	443
Олег Огірко	
Формування студентської молоді на засадах духовно-морального виховання	454
Людмила Олефір, Ірина Євреїнова	
Психологічні та правові аспекти забезпечення утримання засуджених в установах державної Кримінально-виконавчої служби України	458

(суб'єктно-діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний підходи); системною інтеграцією бойового досвіду в освітні програми; орієнтацією на розвиток офіцера як лідера й суб'єкта військової діяльності; активною рецепцією міжнародних тенденцій військово-педагогічної думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глушков А. В. Педагогіка (в тому числі військове навчання та виховання) : конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 112 с.
2. Капінус О. С. Методологія, теорія і методика формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України: монографія. Житомир: О. О. Євенок, 2020. 596 с.
3. Johansen R. B., Sookermany A. M., Isaksen G. Twisting the Pedagogy in Military Education: Experiences Drawn from a Problem-Based Teaching Approach at the Norwegian Defence University College. *Military Education Revisited*. 2021. P. 236–259.
4. Juhary J. Understanding Military Pedagogy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 186. P. 1255–1261.
5. Lepinoy A., Lo Bue S., Vanderlinde R. Basic needs satisfaction in a military learning environment: an exploratory study. *Military Psychology*. 2022. Vol. 34. No 1. P. 98–109.
6. Military pedagogy as a component of personnel management in the Defense Forces of Ukraine in the context of modern threats. *Journal of Scientific Papers «Social Development and Security»*. 2023. Vol. 13. No 5.

Ірина Бабій

ДО ПРОБЛЕМИ ЕВФЕМІЗАЦІЇ МОВИ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ «СЛОВНИКА ВІЙНИ О. СЛИВИНСЬКОГО»)

За понад десять років війни чимало лінгвістів, соціолінгвістів оперують терміном мова війни – цілісний конструкт, який виникає в період війни, а далі зберігається в пам'яті народу та ретранслюється в різноманітних текстах доти, доки зберігається пам'ять про війну [2, с. 105]. Рупором мови війни є військові, цивільні громадяни, письменники, політики, журналісти, блогери, адже усе пережити потребує вербалізації, проживання у мові; саме через мову ми не лише усвідомлюємо, а й конструюємо нову реальність. Нині лінгвісти виокремлюють кілька напрямів досліджень мови війни, основними з яких є аналіз лінгвістичних маркерів агресивного дискурсу російських медіа, лінгвістичні засоби протидії інформаційним ворожим впливам, вивчення дискурсу гібридної війни в Україні на глобальному та локальному рівнях

тощо. Це, своєю, чергою, актуалізує ще один лінгвістичний аспект вивчення мови війни – проблему евфемізації воєнних реалій, а саме вживання стилістично нейтральних слів або виразів замість синонімних конотативних. Прийом евфемізації дозволяє пом'якшити, замаскувати суть сказаного, допомагає створити позитивну атмосферу спілкування й уникнути комунікативних невдач й водночас маніпулювати адресатом. Евфемізми виконують низку функцій, з-поміж яких в контексті заявленої проблеми доцільно виокремити вуалітивну (маскування, приховування неприємних, негативних чи небезпечних фактів, дійсності або понять) та дистортивну (навмисне викривлення справжньої сутності явища, предмета чи події).

Очевидно, що боротьба у цій війні триває не тільки на полі бою, але й інформаційному просторі й тема війни є дразливою для окремих сегментів реципієнтів, відтак мовці змушені обирати між травматичною правдою та ввічливістю. Так, О. Татаренко слушно зазначає, що до початку російсько-української війни у медійному дискурсі евфемізували, як правило, грубу, лайливу лексику або некоректні вислови щодо расової, національної, гендерної приналежності, тоді як з 2014 року словозаміна трапляється на позначення політично небажаних номінацій [3, с. 152]. Оцінку подій в Україні з високих трибун озвучують не лише політики, експерти, офіційні медіа. Більшість подій миттєво потрапляли у стрічки соціальних мережах (фейсбук, інстаграм та ін.), зокрема, блогери, активісти та звичайні користувачі висвітлюють інформацію про російську агресію та документували звірства російських військових. Однак медійна політика згаданих соцмереж цензурує контент, оскільки сфокусована на творенні ідеального середовища, в якому немає конфліктів та воєн.

П. Будяк зазначає, що з початком повномасштабної війни суттєво розширився список виразів, які заборонено вживати у соцмережах. Meta видаляє дописи, що містять слова-тригери (кацапи, русня, русаки й інші), фото- та відеоматеріали, які демонструють звірства російських військових [1]. Натомість дописи, у яких вдаються до евфемізації подібного контенту, не блокують. Наприклад, «Наші домівки й міста зруйновні», замість «Наші домівки і міста спалила / зруйнувала росія»; «Внаслідок ракетної атаки загинула сім'я», замість «росія убила ракетами усю сім'ю»; «В Україні жити небезпечно», замість «росія прийшла на нашу територію, щоб знищити нас» тощо. Відтак маємо викривлення смислів у зображенні росіян та воєнних злочинів, що замулює

реальні сенси. Так виникає певне «лицемірство» політичної та медійної риторики, що отримало назву «корупція мови».

Без сумніву, смислова репрезентація та розуміння російської агресії як з боку учасників збройного конфлікту та міжнародної спільноти за понад десять війни поступово змінювалася на користь правдивих номінацій. До прикладу, європейські політики в 2025–2026 рр. у своїх промовах значно менше вдаються до підміни понять. Однак найправдивіше звучить голос українців, які постраждали внаслідок російсько-української війни. Саме таким людям надає слово О. Сливинський у своєму «Словнику війни», який не є словником в академічному сенсі. Це книжка, де в алфавітному порядку зібрані свідчення українців, які вимушено покинули свої домівки й вирушити в невідомість. Люди, які ділились пережитим, на відміну від соціальних мереж та медіадискурсу в цілому, не намагаються завуалювати сенси, вони називають усе своїми іменами, що дає правдиве розуміння дійсності. У цих словникових статтях війна кристалізується через предмети, почуття, домашніх тварин, просторові поняття.

Аналіз тексту «Словника війни» [4] дозволяє виокремити тематичні групи, до евфемізації яких найчастіше вдаються в публічному дискурсі:

1. Вороги: *«...російський танк дефілював повільно, як на параді, а довкола бапти сиділи асвабадители з автоматами... Я радо станцюю я їх могилах»* (с. 194).

2. Руйнування: *«Дім моїх батьків рознесло бомбою повністю»* (с. 50); *«Вікна заклеєні скотчем, щоб скло не розлетілось після вибуху»* (с.73); *«Поруч був дім, у який влучив снаряд. Всі вікна вибиті, вхід чимось завалений»* (с. 96).

3. Смерть та катування: *«...бабусі загинули від осколків, їх поховали на подвір'ї, викопавши яму під обстрілами»* (с. 22); *«кожна третя вагітність від початку війни завмерла»* (с. 29); *«Біль пахне кров'ю, потім, багатоденним немитим тілом»* (с. 25); *«Стаття – це некролог про 20-річного колегу Дмитра, закатованого в Бучі»* (с.185); *«Склад, де колись були книжки, став складом людських тіл»* (с. 173); *«Втік з полону. Окупанти його викрали, катували, вибили зуби»* (с. 74); *«Коли діставали тіла зі знищених машин, дуже часто неможливо було встановити хто це»* (с. 149); *«Ганнуся зупиняється біля фотографії розстріляної в Києві дівчинки»* (с.116).

4. Простір: *«Всі бачили фото кладовища розстріляних машин в Бучі»* (с. 149); *«...близько – це відстань до кожного влучання ворожих*

снарядів» (с. 56); «А сьогодні вони б'ють по краматорському вокзалу» (с. 93); «ці вулиці посічені блокпостами, наче комами» (с. 42).

Отож, у смисловій репрезентації та розумінні російської агресії маємо різний підхід, що відображає мова війни: міжнародна спільнота, часто вдається до ефвемізації події, соціальні мережі спонукають користувачів уникати правдивих номінацій, пов'язаних з російсько-українською війною, що, своєю чергою, дозволяє успішно маніпулювати людьми, формувати нейтральне ставлення до подій, здобуваючи політичні дивіденди. Тоді як учасники війни, цивільне населення й зокрема співавторі аналізованого словника, не приховують страшні реалії, не завуальовують пережите за допомогою словесної еквілібристики, а промовляють мовою війни, проживаючи у слові, рефлексуючи травматичні події.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будяк П. Обмеження українського контенту у соцмережах: МЕТАморфози після російської агресії 2022. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/obmezhennya-u-sotsmerezah/>. Дата звернення 02.03.2026 р.
2. Данилейко О. В. Мова війни: визначення та перспективи досліджень в контексті гібридної війни. Закарпатські філологічні студії. 2023. Вип. 32. Т. 1. С. 101–107. URL: https://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/32/part_1/20.pdf
3. Тараненко О. Долання ефвемізації в «мові війни» українського медійного та політичного дискурсу. Вісник національного університету «Львівська Політехніка». Журналістика. 2017. Вип. 883. № 1. С. 148–153.
4. Словник війни / уклад. О. Сливинський. Харків: Віват, 2023. 224 с.

Ленія́р Біля́лова, Анастасія Окає́вич

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Сучасна система підготовки майбутніх офіцерів, з огляду на особливості ведення російсько-української війни, передбачає не лише формування професійних компетентностей, а й розвиток здатності ефективно взаємодіяти з особовим складом в умовах впливу різних стресчинників, що створюють емоційне напруження. Досвід сучасних бойових дій свідчить про те, що офіцер повинен уміти швидко приймати рішення, контролювати власний психоемоційний стан та підтримувати психологічну стійкість підлеглих. Саме тому, проблема формування емоційного інтелекту майбутніх офіцерів набуває особливої актуальності та перебуває у спектрі нашого наукового пошуку.